

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสี
กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITY PACKAGE
ON THE TOP OF PAINTING FOR THE ART LEARNING AREAS
FOR PRATHOMSUKSA 4 STUDENTS

ลักขณา โพธิสุทธิ์/Lukhana Potisut¹
ปราโมทย์ จันทร์เรือง/Pramote Chanrueang²
เนติ เฉลยวาเรศ/Neti Chaloyward³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การวาดภาพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน 3) ศึกษาทักษะการวาดภาพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้น และ 4) ศึกษาเจตคติต่อการเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดดอนเจดีย์-ราษฎร์บูรณะ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 1 ห้องเรียน จำนวน 17 คน ใช้วิธีการกำหนดตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าความเชื่อมั่น 0.843 3) แบบประเมินทักษะการวาดภาพระบายสี มีค่าความเชื่อมั่น 0.922 และ 4) แบบวัดเจตคติต่อการเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าความเชื่อมั่น 0.952 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.29/86.24 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การวาดภาพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้-

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

²รองศาสตราจารย์ ดร., รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)

³อาจารย์ ดร., คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)

ศิลปะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ทักษะการวาดภาพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในภาพรวมอยู่ใน ระดับ ดี และ 4) เจตคติต่อการเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสี กลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ: การเรียนรู้ศิลปะ, ชุดกิจกรรมการเรียนรู้, การวาดภาพระบายสี

ABSTRACT

The objective of this research were to 1) develop a learning activity package on the top of painting for the art learning areas for Prathomsuksa 4 Students, to a standard efficiency level of 75/75; 2) compare the students' learning achievements before and after-learning stages when using the learning activity package on the top of painting for the art learning areas for Prathomsuksa 4 Students; 3) study a learning skill of students after using the learning activity package on the top of painting; and 4) study a learning attitude of students on using a learning activity package on the top of painting. The purposive sample of this research was a group of 17 students of Prathomsuksa 4 Students, Wat Don Chedi Ratburana School in their second semester of 2012 academic year. Research tools applied included the learning activity package, a test on students' learning result, an assessment test on drawing and painting, and an assessment form on student's attitude toward the activity package. Means, standard deviation and t-test were also used to analyze the data. The findings were that 1) The learning activity package on the top of painting has an efficiency rate of 83.29/86.24; 2) Student's learning outcome after using the learning activity package on the top of painting was significantly higher than prior to using learning activity package at .05; 3) Students' skill on drawing and painting was improved in general at a high level after using the learning activity package; and 4) Students' attitude on the learning activity package was at high level after using the learning activity package.

Keywords: Art learning, learning activity package, painting

บทนำ

ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเจดีย์ ราชบุรี ฐานะ ปีการศึกษา 2554 พบว่า จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) พบว่า คะแนนเต็ม 100 คะแนน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับจังหวัดคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 50.57 ระดับเขตพื้นที่การศึกษาคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 47.34 และระดับประเทศคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 48.55 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับจังหวัดเท่ากับ 21.39 ระดับเขตพื้นที่การศึกษาเท่ากับ 21.29 และระดับประเทศเท่ากับ 21.39 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2554: 89) ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ปัญหาดังกล่าวข้างต้นเกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูยังเป็นการเรียนรู้อยู่กับตำราเรียนและการทำกิจกรรมยังต้องคอยฟังคำอธิบายและการสาธิตจากครูผู้สอนที่ขาดความรู้และประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ดิถินท์ศิลป์ พรหมรักษ์ (2551: 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เกิดจากขาดบุคลากรที่จบ การศึกษาทางด้านศิลปะโดยตรง มาทำการสอนและจัดกิจกรรมศิลปะให้แก่เด็กนักเรียน ประกอบกับ สภาพอาคารเรียนไม่เพียงพอ ทำให้ขาดสถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะ และปราโมทย์ หิตาพิสุทธิ์ (2553: 2) กล่าวถึง ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนต่ำ เพราะนักเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งเป็นสาระสำคัญด้านทัศนศิลป์ ประกอบด้วย สัดส่วน เอกภาพ ความสมดุล จังหวะ การเน้น องค์ประกอบศิลป์นี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างงานจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และ ศิลปกรรมประเภทอื่น ๆ หากนักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้แล้ว จะทำให้การสร้างงาน ทัศนศิลป์ขาดคุณภาพ จากการประเมินผลนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ผ่านเกณฑ์ เกิดจากนักเรียน ขาดความสนใจในการเรียน ขาดความรับผิดชอบ ซึ่งสันนิษฐานว่าเทคนิคการสอนไม่น่าสนใจ

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นนวัตกรรมหนึ่งที่พัฒนาวิธีการสอนหลายระบบเข้ามา ผสมผสานให้กลมกลืนกัน นับแต่การเรียนรู้ด้วยตนเอง การร่วมมือกิจกรรมกลุ่มการใช้สื่อรูปแบบต่าง ๆ มีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างกระฉับกระเฉง และได้ลงมือปฏิบัติจริง (สุนันทา สุนทรประเสริฐ, 2543: 107) โดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ยังมีประโยชน์ในการสอน ซึ่งบุญเกื้อ ควรหาเวช (2542: 10) กล่าวไว้ว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนเรียนตาม ความสนใจ ตามเวลา และโอกาสที่เหมาะสม ช่วยขจัดปัญหาการขาดแคลนครู ช่วยลดภาระและ ช่วยสร้างความพร้อม ความมั่นใจให้แก่ครู ช่วยให้ครูวัดผลผู้เรียนได้ตรงความมุ่งหมาย และช่วยให้ ผู้เรียนจำนวนมากได้รับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกนดิธีรา หิรัญยะมาน (2552: 93) ได้ศึกษาการสร้างแบบฝึกเพื่อพัฒนาการรับรู้ทางศิลปะ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการทางการวาดภาพระบายสีเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากแบบฝึก ที่สร้างขึ้นมีการจัดเรียงตามระบบของการรับรู้ทางศิลปะจากง่ายไปยาก เรียนรู้อย่างชัดเจนแยกเป็น เรื่อง ๆ ในแบบฝึกแต่ละชุดนักเรียนได้มีการฝึกปฏิบัติ ทั้งทักษะทั่วไปที่สำคัญต่อสาระนั้น แล้ว สอดแทรกเพิ่มเติมด้วยแบบฝึกที่มุ่งพัฒนาความสามารถในการ รับรู้ทางศิลปะ ซึ่งเป็นส่วนของ

การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เผชิญกับโจทย์แล้วต้องคิดสร้างสรรค์ผลงานออกมาในรูปแบบของตนเอง โดยมีพื้นฐานมาจากการรับรู้ของตนเอง ประยุกต์ใช้การสร้างสรรค์เทคนิคต่าง ๆ ในการวาดภาพพระบายสีที่สื่อได้ถึงการเรียนรู้ทางศิลปะที่ดี ขณะนี้นักเรียนทำแบบฝึกหัด ทุกคนมีความสนุกสนาน และได้สนทนาซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ในการรับรู้ทางศิลปะที่มีพื้นฐานที่แตกต่างกันออกไป

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นความสำคัญ ที่จะพัฒนาชุดกิจกรรมการวาดภาพพระบายสีสาระทัศนศิลป์ โดยได้จัดทำนวัตกรรมที่ใช้ในการวิจัยในรูปแบบ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพพระบายสี โดยใช้กระบวนการฝึกทักษะการวาดภาพพระบายสีที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานทางศิลปะและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปทำการสร้างสรรค์พัฒนางานศิลปะได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลที่ดีต่อนักเรียน ในการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ทางด้านศิลปะเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และบรรลุตามจุดมุ่งหมายปลายทาง คือ นักเรียนดี เก่ง มีสุข

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เพื่อศึกษาทักษะการวาดภาพพระบายสี และ 4) เพื่อศึกษาเจตคติต่อการเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้

วิธีดำเนินการ

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดดอนเจดีย์ราษฎร์บูรณะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 1 ห้องเรียนจำนวน 17 คน ซึ่งได้จากการคัดเลือกห้องเรียนแบบเจาะจง

2. ตัวแปรในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพพระบายสี

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการวาดภาพพระบายสี และเจตคติต่อการเรียน

3. เนื้อหาในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จาก กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สาระที่ 1 ทักษะศิลป์ มาตรฐานการเรียนรู้ที่ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยกำหนดชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ 5 ชุด ได้แก่

- ชุดที่ 1 เรื่อง ลายเส้นแสนสวย
- ชุดที่ 2 เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์
- ชุดที่ 3 เรื่อง จินตนาการรูปร่างและรูปทรง
- ชุดที่ 4 เรื่อง วาดภาพระบายสี
- ชุดที่ 5 เรื่อง สี สร้างสรรค์งานศิลป์

4. ระยะเวลาในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 5 สัปดาห์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ 4 ชนิด

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. แบบประเมินทักษะการวาดภาพระบายสี
4. แบบวัดเจตคติต่อการเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้

การดำเนินการทดลอง

1. ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้โรงเรียนวัดดอนเจดีย์ราษฎร์บูรณะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2555 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวน 1 ห้องเรียน แล้วคัดเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 17 คน
2. ชี้แจงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสี เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง
3. ทดสอบก่อนเรียน กับนักเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน

4. ดำเนินการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสี จำนวน 5 ชุด โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนเอง โดยใช้เวลาในชั่วโมงเรียน 1 ชั่วโมง ในวันอังคาร เวลา 12.30 - 13.30 และในเวลาสอนซ่อมเสริมหลังเลิกเรียน 1 ชั่วโมง ในวันจันทร์และวันพุธ เวลา 14.30 - 15.30 รวมระยะเวลา 15 ชั่วโมง

5. เมื่อสิ้นสุดการสอนทำการทดสอบหลังเรียน กับนักเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากนั้นประเมินนักเรียนโดยใช้แบบประเมินทักษะการวาดภาพระบายสีและแบบวัดเจตคติต่อการเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

6. นำคะแนนจากการตรวจสอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินทักษะการวาดภาพระบายสี และแบบวัดเจตคติต่อการเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้มาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสี เพื่อประเมินทักษะการวาดภาพระบายสี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อการเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การหาคุณภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC)

2. หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่ง ทดลองแบบกลุ่มเล็ก และทดลองแบบภาคสนาม หาค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ

3. การหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การวาดภาพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม หาค่าความยาก (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson) ได้ค่าเท่ากับ 0.843

4. การหาคุณภาพของแบบประเมินทักษะการวาดภาพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค ได้ค่าเท่ากับ 0.922

5. การหาคุณภาพของแบบวัดเจตคติต่อการเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง และค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค ได้ค่าเท่ากับ 0.952

6. วิเคราะห์คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การวาดภาพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t-test (dependent samples)

7. วิเคราะห์ทักษะการวาดภาพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

8. วิเคราะห์เจตคติต่อการเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสี การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการวาดภาพระบายสี และเจตคติต่อการเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 คะแนนประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการวาดภาพระบายสี ของกลุ่มตัวอย่าง

ชุดที่	n	E_1	E_2	E_1/E_2
1	17	76.86	77.06	76.86/77.06
2	17	80.00	85.29	80.00/85.29
3	17	83.33	86.47	83.33/86.47
4	17	86.47	87.64	86.47/87.64
5	17	89.80	94.71	89.80/94.71
รวม		83.29	86.24	83.29/86.24

จากตารางที่ 1 พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ในภาพรวมมีค่าเท่ากับ 83.29/86.24

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การวาดภาพพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	\bar{X}	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	17	13.18	3.86	13.62*	.000
หลังเรียน	17	21.76	3.11		

* P < .05

จากตารางที่ 2 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การวาดภาพพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาทักษะการวาดภาพพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

มิติการวัด	\bar{X}	S.D.	ระดับทักษะ การวาดภาพพระบายสี
1. จุดสนใจของภาพ	4.65	0.49	ดีมาก
2. ความสมดุลของภาพ	4.35	0.49	ดี
3. ความเป็นเอกภาพของภาพ	3.82	0.64	ดี
4. ความกลมกลืน	4.24	0.44	ดี
5. จังหวะในการจัดวางภาพ	3.65	0.49	ดี
รวม	4.14	0.36	ดี

จากตารางที่ 3 พบว่า ทักษะการวาดภาพพระบายสี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในภาพรวมอยู่ในระดับ ดี ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.36)

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาเจตคติต่อการเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ข้อความคำถาม	\bar{X}	S.D.	n=17
			ระดับ เจตคติ
1. การวาดภาพระบายสี ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับ การวาดภาพระบายสี	4.24	0.44	มาก
2. การวาดภาพระบายสี มีคุณประโยชน์ต่อการพัฒนา การเรียนรู้ และการฝึกทักษะ	4.65	0.49	มากที่สุด
3. สาระการเรียนรู้ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพ ระบายสี เหมาะสมกับเวลา	4.82	0.39	มากที่สุด
4. การวาดภาพระบายสี มีความสอดคล้องกับหลักสูตรของ โรงเรียน และเกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน	4.24	0.44	มาก
5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีหลายรูปแบบน่าสนใจ	4.71	0.47	มากที่สุด
6. การวาดภาพระบายสี ทำให้ทราบถึงขั้นตอนวิธีการปฏิบัติ ต่อการวาดภาพได้อย่างถูกต้อง	4.82	0.39	มากที่สุด
7. นักเรียนมีความสุขและสนุกสนานต่อการเรียนชุดกิจกรรม การเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสี	4.88	0.33	มากที่สุด
8. การเรียนวาดภาพระบายสี มีความเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน และน่าสนใจ ทำให้อยากเรียนรู้	4.59	0.51	มากที่สุด
9. นักเรียนรู้สึกประทับใจที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียน โดย เน้นการปฏิบัติจริง	4.65	0.49	มากที่สุด
10. นักเรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนชุดกิจกรรม การเรียนรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.47	0.51	มาก
รวม	4.61	0.20	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า เจตคติต่อการเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด (\bar{X} = 4.61, S.D. = 0.20)

อภิปรายผล

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวนทั้งหมด 5 ชุด มีประสิทธิภาพรวมทั้ง 5 ชุด และแต่ละชุดเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 75/75 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นสื่อการเรียนรู้สำเร็จรูป มีลักษณะเป็นชุดการเรียนรู้ที่มีการจัดเป็นระบบขั้นตอนต่าง ๆ นักเรียนสามารถศึกษาและฝึกฝนได้ด้วยตนเองตามความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล การเรียนมีกระบวนการกลุ่ม และมีสื่อประกอบการใช้กิจกรรมขณะเรียน การจัดกิจกรรมหรือขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมมีความชัดเจนตามจุดประสงค์ ซึ่งกิจกรรมการวาดภาพเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง ส่งผลให้เด็กมีทักษะในการวาดภาพพระบายสีดีขึ้นตามความมุ่งหมายที่กำหนด ดังที่ทีศนา เขมมณี (2534: 1) ได้กล่าวว่า ชุดกิจกรรมเป็นการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยการบูรณาการกิจกรรมให้เข้ากับเนื้อหาในหลักสูตร โดยยึดหลักให้สนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน ชุดกิจกรรมจะมีรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรมที่ชัดเจน สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและแนวทางที่วางไว้ ลักษณะของชุดฝึกหรือชุดกิจกรรมจะเป็นเบ็ดเสร็จในตัว นักเรียนสามารถนำไปฝึกได้ด้วยตนเอง และหลักการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้ยึดแนวทางของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2531: 119) ที่กล่าวว่า แนวคิดทางจิตวิทยาในการสร้างนวัตกรรม ได้แก่ สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ช่วยในการเรียนของนักเรียนและช่วยในการสอนของครูและปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน โดยนักเรียนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปวีณสุดา ร่มพยอม (2549: 67-68) ซึ่งได้ศึกษาการสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 11 ชุด มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตราภา ทองเหลือง (2549: 53-54) ซึ่งได้ศึกษาการสร้างชุดกิจกรรมความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ชุดกิจกรรมความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ ในภาพรวม มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การวาดภาพพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนมีความสนใจในการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการศึกษาเนื้อหาและอภิปรายเนื้อหาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในกลุ่ม ร่วมกันแสดงความคิดเห็นสรุปเป็นองค์ความรู้ ในการคิดสร้างสรรค์ผลงานจากการฝึกปฏิบัติ โดยศึกษารูปภาพตัวอย่างจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการดัดแปลงรูปภาพและนำเสนอประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากเพื่อนมาผสมผสานในงานของตนเองให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งแคปเปอร์

และแคปเฟอร์ (Kaper and Kapfer, 1972: 3) ได้กล่าวว่าชุดกิจกรรมเป็นรูปแบบของการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยคำแนะนำที่ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ จนบรรลุพฤติกรรมที่เป็นผลของการเรียนรู้ การรวบรวมเนื้อหาที่นำมาสร้างชุดกิจกรรม ได้มาจากขอบข่ายของความรู้ที่หลักสูตรต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้และเนื้อหาจะต้องตรงและชัดเจนที่จะสื่อความหมายให้ผู้เรียนได้เกิดพฤติกรรมตามเป้าหมายของการเรียน สอดคล้องกับประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551: 189) ที่ได้เสนอแนวคิดว่ารูปภาพต่าง ๆ สามารถใช้ในการกระตุ้นความคิดของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ครูอาจสร้างภาพขึ้นมาเองหรือนำภาพจากหนังสือพิมพ์ วารสาร สื่อ ภาพโฆษณาต่าง ๆ มาเป็นเครื่องมือในรูปภาพต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกนต์ธีรา หิรัญยะมาน (2552: 90) ที่ได้ทำการศึกษารื่อง การสร้างแบบฝึกเพื่อพัฒนาการรับรู้ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ความสามารถทางการวาดภาพระบายสีก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างได้รับการฝึก โดยใช้แบบฝึกพัฒนาการรับรู้ทางศิลปะสูงกว่าก่อนการทดลอง

3. ทักษะการวาดภาพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะ นักเรียนสามารถกระทำหรือแสดงออกอย่างคล่องแคล่วชำนาญ และยังช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้นำแนวคิดของทิตินา เขมมณี (2548: 37-38) ที่เสนอรูปแบบการเรียนการสอนทักษะของแฮร์โรว์ (Harrow) โดยจัดลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้ทางด้านทักษะปฏิบัติไว้ 5 ขั้น เริ่มจากระดับที่ซับซ้อนน้อยไปจนถึงระดับที่มีความซับซ้อนมาก ซึ่งมีรูปแบบ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นการเลียนแบบ 2) ขั้นลงมือกระทำ 3) ขั้นการกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ 4) ขั้นแสดงออก และ 5) ขั้นการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ และแนวความคิดดังกล่าวสอดคล้องกับชัยยุทธ คชรินทร์ (2546: 48-49) คือ 1) การเน้นจุดเด่นของภาพ 2) ความสมดุลของภาพ 3) การระบายสี 4) การใช้สี 5) ความคิดสร้างสรรค์ 6) ความประณีต และ 7) ความสะอาด ที่ประเมินทักษะการวาดภาพระบายสี จากการที่เด็กนักเรียนได้ใช้ความคิดของตนจากการรับรู้ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการวาดภาพระบายสี และสอดคล้องกับมานพ ถนอมศรี (2546: 49-50) ที่วัดทักษะการวาดภาพระบายสี ดังนี้ 1) เอกภาพ 2) สมดุล 3) จุดเด่นและการเน้น 4) ความกลมกลืน และ 5) จังหวะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญาดา แจ้คำ (2549) ที่ได้ศึกษาผลการสอนวาดภาพระบายสี โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทัศนศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนที่เรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ และนักเรียนที่เรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะปฏิบัติการวาดภาพระบายสีหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. เจตคติต่อการเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับนักเรียน ทำให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ได้ฝึกฝนกระบวนการทำงานกลุ่ม ตลอดจนใช้กระบวนการคิดที่หลากหลาย อันส่งผลให้นักเรียนได้ส่งเสริมทักษะการวาดภาพระบายสี และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นได้จริง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานเป็นกลุ่ม การเลือกเทคนิคการวาดภาพระบายสีตามความสนใจ การได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อนทุกกิจกรรม จึงส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสุชา จันทน์เอม (2544: 270) ได้กล่าวว่า เจตคติมีผลต่อการเรียนของนักเรียน หากนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่องานในชั้นเรียนและต่อครู นักเรียนย่อมได้รับความพอใจ และความสำเร็จจากการเรียนนั้นไม่มากนักน้อย นักเรียนจะทำงานได้ดีในโอกาสต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของปวีณ์สุดา ร่มพยอม (2549: 67-68) ได้ศึกษาการสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่าการตอบคำถามปลายเปิดนักเรียน ส่วนใหญ่ตอบว่า ดีใจมากที่ได้ทำกิจกรรมนี้ รู้สึกภูมิใจ มีความสุข มีความสนุกสนานมาก ที่ได้ทำสิ่งที่สนุกและได้ทำงานแปลกใหม่ ที่ไม่เคยทำมาก่อน นักเรียนบางส่วนกล่าวว่า ได้คิด ได้ทำกิจกรรมหลายอย่างได้ความรู้ใหม่ และมีความเพลิดเพลินในการทำงานมาก รู้สึกดีที่ได้ทำงานแบบนี้ ได้รู้จักสีต่าง ๆ มากขึ้น ได้รู้ว่ามีเพื่อนที่รักและครูก็ให้ทำงานที่ยังไม่เคยทำมาก่อน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถส่งเสริมทักษะการวาดภาพระบายสี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อการเรียน ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นจึงควรแบ่งกลุ่มนักเรียนให้แต่ละกลุ่มมีความสามารถเท่าเทียมกัน โดยแต่ละกลุ่มประกอบด้วย เก่ง ปานกลาง และอ่อน การจัดลำดับเนื้อหาควรมีความเหมาะสมเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก และครูควรดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อให้คำแนะนำเมื่อมีปัญหาได้ทันเวลา

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป คือ อาจใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมานำไปสร้างเป็นชุดกิจกรรมสำเร็จรูปหรือบทเรียนคอมพิวเตอร์ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียน โดยใช้คอมพิวเตอร์ ช่วยสอน นักเรียนสามารถเลือกเรียนรู้ได้ตามศักยภาพและความสนใจ อีกทั้งยังแก้ไขผลงานและทำซ้ำใหม่ได้

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาดา แจ้คำ. (2549). ผลของการสอนวาดภาพระบายสีโดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4 MAT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทัศนศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กนต์ธีรา หิรัญยะมาน. (2552). การสร้างแบบฝึกเพื่อพัฒนาการรับรู้ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จิตราภา ทองเหลือง. (2549). การสร้างชุดกิจกรรมความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนลับแลพิทยาคม. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2531). การผลิตชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์การสอนเทคโนโลยีและสื่อการศึกษา เล่ม 3 หน่วยที่ 11-15. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยยุทธ ศชรินทร์. (2546). ความเชื่อมั่นของการประเมินผลงานศิลปะที่ใช้กฎเกณฑ์การให้คะแนนต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ติณห์ชศิลป์ พรหมรักษ์. (2551). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ชุมชนศิลปะ สาระทัศนศิลป์ โรงเรียนบ้านแดงใหญ่ (ราษฎร์คุรุวิทยาการ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยใช้กระบวนการกลุ่ม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทดสอบทางการศึกษา, สถาบัน. (2554). ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2554 O-Net,NT, S1T. กรุงเทพฯ: สทศ.
- ทีศนา แหมมณี. (2534). คู่มือครูรูปแบบการฝึกหัดทักษะการทำงานกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2548). รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- บุญแก้ว ควรรหาเวช. (2542). นวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). การพัฒนาการคิด. กรุงเทพฯ: 9119 เทคโนโลยีวันตั้ง.

- ปราโมทย์ หิตาพิสุทธิ. (2553). ผลการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนาหนองทุ่มวิทยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปวีณสุตา ร่มพยอม. (2549). การสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา วิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มานพ ถนอมศรี. (2546). การเขียนหนังสือสารคดี บันเทิงคดี สำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: สิปประชา.
- สุชา จันทน์เอม. (2544). จิตวิทยาทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุนันทา สุนทรประเสริฐ. (2543). ปฏิรูปการเรียนรู้ ปฏิรูปการศึกษา. ชมรมพัฒนาความรู้ ด้านระเบียบกฎหมาย.
- Kaper, Phillip. & Mirian Kapfer. (1972). Instructional to Learning Package in American Education. New Jersey: Education Technology Publication, Enlewood Cliffs.